

EL PAPER INNOVADOR DE LA RÀDIO

Rosa Franquet

La ràdio, amb l'adveniment de la II República, assoleix unes cotes de popularitat ben remarcables, però aquest creixement i reconeixement del públic és fruit de les millores tecnològiques i en les tècniques expressives del mitjà. La consolidació de la ràdio com a mitjà de comunicació de masses és pot considerar que es produeix als inicis dels anys 30 gràcies al dinamisme que aconseguiren les emissions radiofòniques.

L'estructuració programàtica garanteix programes per als diferents radiooients. Una oferta basada en els blocs horaris s'imposa a les ones catalanes, de la mateixa forma que ha succeït arreu. Així doncs, neixen els consultoris femenins, els programes pensats per als nens, els agricultors, etc. Alguns d'aquests espais, com ara el consultori femení de «Radiofemina» a Ràdio Barcelona o el programa infantil de Ràdio Tarragona protagonitzat per en «Maginet», es mantindran durant anys i anys a les emissores catalanes. La versió del programa femení de Ràdio Associació de Catalunya és «Emissions Femenines» i en la seva estructura incorpora la radionovel·la. Aquest espai veurà la seva continuïtat a Radio España de Barcelona sota el nom de «Consultorio de Montserrat Fortuny».

De totes aquestes innovacions destaca, però, la creació del primer diari parlat, el 21 d'octubre de 1930 a Unión Radio Barcelona. Els objectius que s'argumenten des de l'emissora per posar en marxa el projecte encara són vàlids avui: «Mientras el obrero y el empleado y todo el mundo que trabaja atiende al arreglo de su persona y se preocupa de tomar el desayuno, con sólo conectar el altavoz de su aparato de radio, recibirá el saludo matutino de *La Palabra*, que, brevemente, pero de un modo completo, le informará de cuanto en el mundo acontece» (Radio Barcelona n. 321; 11-10-1930)¹.

L'estructura de l'informatiu recull seccions vigents a l'actualitat: la informació estrangera, de Madrid, de províncies, de Catalunya, de Barcelona. Les fonts

¹ Citat a R. Franquet: «Història de la radiodifusió a Catalunya. Del naixement al franquisme» (Barcelona: Edicions 62, 1986).

informatives també es mantenen avui: la premsa, la policia, l'Ajuntament, la Diputació, el Govern Civil, la Capitania General, els Tribunals, la borsa i finalment el recull dels principals espectacles de la ciutat. L'horari d'emissió a les vuit del matí s'anirà completant amb serveis de notícies al migdia, a la tarda i al vespre, però el butlletí de primera hora respon a la necessitat de subministrar la informació al treballador abans d'iniciar la jornada laboral.

El desenvolupament de la ràdio informativa, gràcies a l'eliminació de la censura prèvia, comporta l'ús del radioreportatge, que s'adequa perfectament a les peculiaritats de la tecnologia radiofònica. No sols es retransmeten actes musicals i esportius, ara el repòrter pot desplaçar-se a una mina, a dalt d'un avió, al cim d'una muntanya, etc. amb l'objectiu de recollir els ambients i les situacions més variades. Segons un article al diari *L'Instant*, «la tasca especial del radiorepòrter és de fer viure, amb el màxim dinamisme, al radiooient, allò que ell està presenciant. Ha de traduir en paraules les imatges que es van succeint davant els seus ulls». El repòrter, segons Baragó-Solís, és una de les professions més difícils de les que existeixen i, si bé creiem que és un xic exagerat, sí que podem considerar que és una de les tasques més difícils dins el periodisme.

El radioreportatge també s'empra en la publicitat i als anys trenta es teoritza sobre la conveniència d'utilitzar el gènere per tal de fer més atractiva la informació publicitària. S'ha de fugir dels anuncis quilomètrics de la primera època i s'han de seleccionar, clarificar les tècniques expressives per tal d'aconseguir que els missatges publicitaris no cansin l'oient i atreguin la seva atenció.

Si bé en una primera època els professionals de ràdio utilitzen esquemes i plantejaments de la premsa escrita, tot seguit neix una consciència de les necessitats específiques del mitjà. I aquesta presa de consciència es concreta amb un desenvolupament d'unes tècniques oratòries, redaccionals i expressives pròpies per a la ràdio que repercuteixen en una millora del producte radiofònic. La preocupació per trobar solucions teòriques adequades al nou mitjà serà una constant dels professionals de l'època i podem afirmar que s'aconsegueix reeixir de la situació amb uns resultats prou notables, tant pel que fa als gèneres informatius com als espais de creació o dramatització, a la correcció idiomàtica, a la sonoritat, a la locució, etc.

Si en la primera etapa de la radiodifusió catalana els avenços en el terreny expressiu es deuen fonamentalment a la pràctica quotidiana, a la intuïció i a la capacitat individual, a la segona etapa (anys 30) hi ha una bona dosi de reflexió i teorització. La idea de l'art radiofònic pren cos no sols en la seva expressió teatral.

Per acabar, un dels aspectes que al nostre entendre caracteritzen les emissions radiofòniques del període republicà és l'ús del català a les ones i la contribució que efectuen els locutors i periodistes en la normalització lingüística. El fenomen no sols contempla la utilització del català a les estacions barcelonines i comarcals, amb simultaneïtat s'inicia una tasca d'aprenentatge mitjançant els cursos de català tant per a adults com per a nens. Mereixen una especial menció el programa que Ràdio Barcelona posa en antena el 1933: les converses en català entre el famós locutor Toreski i el personatge infantil Miliu. Ràdio Associació també dirigirà programes de català als oients adults o infantils. Aquestes lliçons de català assoleixen, a més,

un notable èxit i aquest procés de normalització cultural es manifesta «fora de l'escola en la catalanització de la radiodifusió, nou mitjà de comunicació de masses, i en la publicació de 27 diaris i més de mil revistes en català, al mateix temps que l'edició de llibres en aquesta llengua passava de la xifra de 600 el 1930 a 865 el 1936»².

Malauradament, el procés iniciat es veurà de sobte interromput, quan Rosalia Rovira, la locutora de Ràdio Associació, és obligada el 26 de gener de 1939 per la Tercera Companyia de Propaganda en el Fronte a concloure la transmissió en llengua catalana. El nou període es caracteritzarà, a partir d'aquest moment, pel «unilingüisme», però a poc a poc la presència del català a la ràdio anirà guanyant terreny. Primer són les emissions de teatre en català, després els espais culturals fins al 1976, en què s'inaugura Ràdio 4 de RNE a Catalunya, i quasi 50 anys després les emissores de la Generalitat continuaran la tasca iniciada ja durant la II República.

² Ardit, M; Balcells, A i Sales, N: «Història dels Països Catalans. De 1714 a 1975» (Barcelona: Edhasa, 1980).